

Exàmens d'octubre: entre 3 i 4?

El mes de març passat, en una de les desfilades organitzades per l'Ajuntament de València que precedeixen la cremada de les falles, podia veure's una xiqueta disfressada de full de calendari amb el mes d'octubre pintat al davant, una barretina al cap i un rètol amb el nom de "Premis 9 d'Octubre". La títirra d'Unió Valenciana, que en aquell moment ocupava la regidoria de Cultura, a tot allò amb pinta de català explica aquest intent de denúncia/ridiculització.

a banda d'això, la provocació deixa entreveure un fenomen prou important: l'evolució d'una manifestació cultural i literària cap a una institucionalització dins d'una ideologia determinada (que abans tampoc no hi havia mancat) fins al punt d'identificar-la amb uns sectors determinats

de poder polític o acadèmics als quals es critica en realitat amb actes com l'esmentat. Com diu Biel Sansano en l'opuscle editat amb motiu del 25è aniversari de l'editorial Tres i Quatre —que des del 1973 organitza l'esdeveniment i convoca, dota i edita els premis—, "els Octubre han estat sempre una festa editorial, cultural i nacional" i aquest caràcter complex ha marcat fins ara el seu desenvolupament.

El precedent més immediat dels Premis Octubre va ser el premi d'assaig Joan Fuster

**Per Joan Fuster,
els Premis Octubre
eren una fita anual
de la recuperació
valenciana.**

que Edicions 62 va convocar per primera i última vegada el 1972 sota el nom de Premis 9 d'Octubre. A partir de l'any següent, a càusa de la crisi de l'editorial barcelonina, se'n féu càrrec l'empresa del mateix ram d'Eliseu Climent, que amplià la convocatòria amb el premi Vicent Andrés Estellés de poesia i el premi Andròmina de novel·la, a més de canviar lleugerament el nom pel de "Premis Octubre", potser per l'evocació de la Revolució d'Octubre amb la finalitat de donar un aire de revolta a la cultura catalana a València. Durant aquella etapa final de la dictadura franquista, la repressió governativa va suposar una vigilància constant, amenaces (i atemptats com els comesos contra la llibreria Tres i Quatre), prohibicions i diverses multes, però la mateixa situació va convertir els premis en una mena de plataforma unitària per la llibertat de totes les organitzacions polítiques i sindicals democràtiques i nacionalistes. Fins i tot, el 1974, participà com a jurat en el premi extraordinari de periodisme "El Camí" María Consuelo Reyna, actual directora de Las Provincias, diari ultraespanyolista i autèntic tàvec "blavero".

joan Fuster havia afirmat més d'un cop que els Premis Octubre "eren una fita anual de la recuperació valenciana, que s'articulava a l'entorn del descobriment de nous valors i en l'afirmació nacional i cultural", i aquesta simpatia pels sectors independentistes més radicals va suposar, a finals dels setanta, l'allunyament primer dels sectors més conservadors i a continuació de destacats membres dels partits socialista i comunista.

A partir del 1978, la trobada anual comença a caminar cap a l'actual Setmana dels Premis Octubre amb la celebració en diversos dies de tota una sèrie d'actes culturals paral·lels: conferències, presentacions de llibres, exposicions, recitals, projeccions de pel·lícules, etc., que en més d'una ocasió

Fotos extretes del llibre *XXV Anys de 314*. València, 1993.

van significar l'autèntic punt de partida de línies de reflexió i d'estructurament del pensament nacional, com els cicles de conferències "Els valencians davant la qüestió nacional" o "Els Països Catalans: un debat obert", que han tingut continuïtat en l'obra de Joan Francesc Mira, Damià Mollà, Vicent Franch, Vicent Bello, Josep Guia, Francesc de P. Burguera o Josep Vicent Marqués.

finalment, el 1987, se celebrà a València, amb motiu dels premis, l'encontre d'escriptors gallecs, bascos i catalans (Galeusca) i des de llavors cada any s'ha convocat un encontre d'escriptors que aplega una gran quantitat de gent d'arreu dels Països Catalans, de manera que durant una setmana València n'és l'autèntica capital cultural, fins al punt que l'any passat el sopar de lliurament dels premis que clou els actes va ser retransmès en directe conjuntament per TV3 i Canal 9. Actualment, aquesta trobada comparteix protagonisme, al llarg de cinc dies, amb tres simposis més, un de monogràfic sobre algun aspecte històric (els darrers anys sobre Ramon Llull i els Borja i enguany sobre Jaume I), un congrés sobre mitjans de comunicació i la trobada internacional de departaments de Filologia Catalana i d'associacions de catalanòfils, que reuneix sobretot els especialistes europeus.

Ara bé, la conquesta de la petita pantalla aconseguida l'any passat simbolitza en certa manera un reconeixement oficial que consagra els Octubre com un fòrum respectable i venerable, i això, que pot ser llegit en clau d'aferrament d'uns valors i d'una ideologia,

es pot entendre per un altre costat com el primer símptoma d'un encasellament rigorós que podria tendir perillosament no a l'immobilisme, ja que l'organització s'assegura de seguir amb atenció els últims moviments culturals (l'any passat l'encontre d'escriptors tractava les relacions entre literatura i cinematografia i televisió), sinó a l'aura de prestigi i fastuositat que amaga una manca de densitat en els continguts i que és tan pròpia de la immensa majoria de manifestacions literàries de la "cultureta" que tenim aquí, en què els mateixos de sempre s'ocupen només de tirar-se floretes i de sortir a la foto.

aparellada a aquesta formalitat oficial, potser propiciada o imposada pel finançament de governs autonòmics o estatals (el d'Andorra), diputacions i ajuntaments, que són qui atorguen les beques als centenars d'estudiants que hi assisteixen i que n'esperen un aprofitament "seriós", ha augmentat també el rigor acadèmic i s'exigeix l'assistència a les sessions dels simposis, acreditada mitjançant signatura, per poder tenir dret al certificat que atorga el Servei d'Extensió Universitària de la Universitat de València. I, si bé la mesura hauria de suposar un major aval científic dels coneixements adquirits, hi ha veus discordants que han denunciat tanta planificació perquè restringeix la llibertat de circulació i de contacte que havia caracteritzat les etapes anteriors i que havia propiciat un major coneixement directe dels professionals de l'escriptura de tot el país i un intercanvi

d'idees que podia afavorir un bon ambient per a tot tipus d'iniciatives i de relacions.

La substitució de la beca integral per a escriptors per la beca parcial més matrícula obligatòria per a l'estudiant que vulgui anar-hi és una mesura de prevenció tant econòmica com de renom per a una macro-organització que necessita un cert nivell d'oficialitat per poder mantenir-se, però tant això com el creixement massiu poden fer perillar el seu caràcter. Els nostàlgics evocuen amb un aire "d'eren altres temps" les trobades alternatives que organitzava Xulio Ricardo Trigo amb diversos grups de literats per anar a menjar all i pebre pels voltants de València i fer tertúlia sota els efectes dels efluvis alcohòlics. Es pot pensar que es tracta d'una barreja d'enveja i de despit d'aquells escollits a dit que ho tenien tot pagat, i potser ho és; però, encara que s'hagin obert les portes a la participació de molta més gent i s'eviti així la típica endogàmia dels habituals lletraferits que ho acaparen tot, el cert és que ara resulta més difícil fer-hi contactes profitosos i perdurables o conèixer gent amb autèntiques inquietuds intel·lectuals, perquè tot és ple d'universitaris o ni-universitaris que no saben ben bé com ni per què són allà, que parlen sovint en castellà, i que l'únic que coneixen és el tòrrid ambient de la nit valenciana per un barri del Carme que, com Beirut, després de la destrucció és en plena reconstrucció. L'academització comporta, com en qualsevol aula, un forçament que no afavoreix l'atenció ni un interès real, de manera que no és la solució més adequada si el que es pretenia era corregir l'absentisme dels assistents, que, lògicament, continuen aprofitant la nit i adormint-se al matí.

Abans no s'arribi a un panorama, per sort encara lluny i evitable, d'uns jocs florals postmoderns però rigorosament regulats, caldria mirar de no perdre allò que Biel Sansano anomena el "valor extra" dels Octubre: "el d'interrelacionar escriptors, artistes plàstics, polítics i intel·lectuals de tots els Països Catalans, sense fer cap tipus de restricció [i que] ha contribuït decididament a trencar les nostres fronteres regionals i a pensar i veure el conjunt del nostre país des d'una altra perspectiva". Una perspectiva que no hauria de ser didàcticament unidireccional ni dirigida com en una classe qualsevol.